Aan de nieuwe gemeenteraad van Heerenveen

Geachte leden van de gemeenteraad,

Graag feliciteer ik u met uw benoeming tot lid van de gemeenteraad van Heerenveen! Als uw voorzitter kijk ik uit naar een plezierige en vruchtbare samenwerking in het belang van onze inwoners.

Aan het begin van uw zittingsperiode veroorloof ik mij enkele onderwerpen onder uw aandacht te brengen. Het betreft hier achtereenvolgens: (1) uw proces om tot samenwerking en collegevorming te komen, (2) de invulling van de portefeuille van de burgemeester, (3) de aanstelling van de eerste loco-burgemeester, (4) integriteit, (5) openbare orde en veiligheid, (6) het aantal wethouders, (7) de omvang en kwaliteit van de ambtelijke organisatie en (8) de ondersteuning van de raad.

1. Uw proces om tot samenwerking en collegevorming te komen.

In de afgelopen raadsperiode heeft de raad intensief samengewerkt op basis van een thematisch raadsakkoord. Drie grote maatschappelijke thema's, "centra van dorpen en wijken", "duurzaamheid en energietransitie" en "versterking van de lokale democratie" zijn door de raad in samenspraak met de samenleving als speerpunt opgepakt. De opbrengsten staan verwoord in het overdrachtsdocument Thematisch Raadsakkoord 2018 -2022 dat u door uw voorgangers is toegezonden.

Ik beveel dit document van harte in uw aandacht aan. Het zou recht doen aan alle inspanningen en aan de opbrengsten van dit raadsakkoord wanneer de nieuwe raad hierop voortbouwt. Dit zou bijvoorbeeld kunnen door het maken van een samenlevingsagenda waarmee u, vanuit een gezamenlijk gevoelde verantwoordelijkheid, de rol van de gemeenteraad in de lokale samenleving versterkt. U geeft daarin bijvoorbeeld aan wat uw eerste prioriteiten zijn. Het is de agenda die aangeeft wat de grote maatschappelijke thema's zijn die u in de eerste helft van uw periode wilt aanpakken. Zo geeft u ook de eerste kaders voor het uitvoeringsprogramma van het college van Burgemeester en Wethouders. Binnen die kaders kan het College dan zijn eigen bestuurlijke verantwoordelijkheid nemen. Na twee jaar kan er een evaluatie plaatsvinden en kan de agenda indien nodig worden geactualiseerd.

Vanuit bovenstaand perspectief is het logisch dat de raad, met als basis de vastgestelde samenlevingsagenda, een profiel opstelt waar kandidaten voor het wethouderschap aan kunnen worden getoetst. De raad benoemt vervolgens de wethouders.

Het zou goed zijn wanneer de nieuwe raad aan het begin van haar periode het ook heeft over omgangsvormen en het samenspel tussen raadsleden onderling en tussen raad en college. Al was het alleen maar omdat de afgelopen periode heeft geleerd dat werken volgens het adagium "hard op de inhoud, maar zacht op de relatie" het raadswerk zeer ten goede komt.

In het memo van de griffier “Proces na de gemeenteraadsverkiezingen 16 maart 2022” wordt het voorgaande verder uitgewerkt.

2. De portefeuille van de burgemeester

In de profielschets (november 2010) die de raad gebruikte bij de zoektocht naar een nieuwe burgemeester in 2011 vraagt de raad van de burgemeester zich bewust te zijn van de opgave die ligt in de mentale identificatie met zowel het voorzitterschap van de raad als van het college. Vanuit het perspectief van deze dubbelfunctie en de risico’s die een te politiek-bestuurlijk profiel van de burgemeester met zich meebrengen, geniet het de voorkeur de burgemeester geen politiek gevoelige portefeuilles en of projecten te laten beheren. Hoewel daar in de afgelopen periodes meermaals en om goede redenen van is afgeweken, geef ik u nu in overweging de burgemeester alleen zijn wettelijke taken te laten beheren en verder goed met hem te overleggen over de invulling van zijn portefeuille. Temeer omdat de huidige burgemeester, vanwege het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd (januari 2024), deze raadsperiode niet zal afmaken.

3. De aanstelling van de eerste loco-burgemeester

Bij verhindering of afwezigheid van de burgemeester wordt hij primair waargenomen door een door het college aan te wijzen wethouder. Zo staat het in de Gemeentewet. Formeel besluit het college over de aanstelling van de eerste loco-burgemeester, maar materieel wordt dit vaak al bij de collegevorming bepaald. De functie van eerste loco-burgemeester is belangrijk. Vaak is zij/hij op het terrein van openbare orde en veiligheid een belangrijk klankbord voor de burgemeester. Verder zal de loco-burgemeester, als eerste vervanger van de burgemeester, goed voorbereid en toegerust moeten zijn op het adequaat kunnen aanpakken van openbare orde verstoringen, crises of rampen. Ik geef u dan ook in overweging de burgemeester bij de keuze van de eerste loco-burgemeester te betrekken.

4. Integriteit

Integriteit kan het vertrouwen in de overheid maken of breken. Het is dus belangrijk dat ambtenaren, bestuurders en volksvertegenwoordigers integer zijn. Er is voor raadsleden de “Gedragscode integriteit raadsleden gemeente Heerenveen” vastgesteld. Deze zal in de komende raadsperiode worden geactualiseerd. Raadsleden zijn op de naleving van deze gedragscode aanspreekbaar. Naast deze code zijn er bijvoorbeeld ook voorschriften die in wet of elders geregeld zijn, bijvoorbeeld over fraude, valsheid in geschrifte en over nevenfuncties. Maar naast deze regels en codes is het minstens zo belangrijk dat integriteit een soort grondhouding moet zijn, een mentaliteit. Daarom is het goed in uw inwerkprogramma en ook later met enige regelmaat het thema integriteit aan de orde te laten komen.

Zelf zal ik kandidaat-wethouders een zogenaamde integriteitsscan laten ondergaan. Hierbij worden, samen met een extern deskundige, mogelijke risico’s op het gebied van integriteit en belangenverstrengeling besproken (vorige werkgever, bestuurslidmaatschappen, etc.).

5. Openbare orde en veiligheid

De afgelopen jaren is de “gereedschapskist” van de burgemeester steeds meer gevuld met tal van wettelijke instrumenten die ingezet kunnen worden om gemeentelijke problemen op het gebied van openbare orde en veiligheid het hoofd te bieden. Denk hierbij aan het sluiten van panden bij ernstige drugsoverlast, preventief fouilleren, inzet van cameratoezicht, toezicht op drank- en horecabedrijven, kinderbeschermingsmaatregelen, gedwongen opnames of het opleggen van huis- gebieds- en stadion omgevingsverboden. Daarnaast huisvest Heerenveen nog een Betaald Voetbal Organisatie (BVO), wat de nodige ambtelijke en politiecapaciteit vraagt. De ambtelijke capaciteit op het beleidsterrein openbare orde en veiligheid is voor een gemeente als Heerenveen te mager, zo bleek ook uit een recente benchmark. Ik geef u dringend in overweging de ambtelijke capaciteit ter zake op het benodigde niveau te brengen.

6. Het aantal wethouders

De raad heeft een grote mate van vrijheid om zelf het aantal wethouders te bepalen wat zij wil benoemen. De Gemeentewet kadert deze vrijheid wel in door een minimum en maximum aantal wethouders te bepalen. Elke gemeente moet minimaal twee wethouders hebben. Het maximum aantal wethouders dat de raad kan benomen is ten hoogste 20% van het aantal raadleden met een maximum van negen wethouders. De afgelopen bestuursperiode kende Heerenveen drie wethouders. De ervaring leert dat drie wethouders voor een gemeente als Heerenveen, met zijn maatschappelijke opgave, ambitie en positie in bestuurlijk Fryslân te weinig is. Ik geef u dringend in overweging het aantal wethouders voor de komende bestuursperiode te verhogen.

7. De omvang en kwaliteit van de ambtelijke organisatie

De afgelopen periode hebben we onder aansturing van de gemeenteraad steeds meer werk gemaakt van het faciliteren van initiatieven uit de samenleving. Wij werken opgave gericht “van buiten naar binnen”. Daarnaast hebben gemeenten steeds meer taken van het rijk overgenomen, zowel op het sociale als het fysieke vlak. Voeg daarbij de grote maatschappelijke opgaven (energietransitie, klimaatadaptatie en het circulair maken van de economie) die vooral in de regio en gemeenten gerealiseerd zullen moeten worden en het zal helder zijn dat dit een deskundige en krachtige ambtelijke organisatie vereist die in staat is dit soort opgaven, onder bestuurlijk gezag, ook echt op te pakken.

Te vaak hebben we in de vorige periode moeten horen dat het “piept en kraakt” in de ambtelijke organisatie. Ik geef u dringend in overweging meer te investeren in het qua omvang en kwaliteit op een hoger niveau brengen van de ambtelijke organisatie. En in combinatie daarmee ook de samenwerking te zoeken met de ander overheden in Fryslân om zo minder kwetsbaar te zijn op sleutelposities en het kennisniveau te verhogen. Ook kan, in de huidige krappe arbeidsmarkt, op deze wijze een betere positie als werkgever worden gerealiseerd.

8. De ondersteuning van de raad

De gemeenteraad is het hoogste orgaan in de gemeente. U bent de democratisch gekozen volksvertegenwoordiging. U stelt kaders en controleert het college van burgemeester en wethouders. Wilt u, als lekenbestuur, deze belangrijke taak ook echt kunnen waarmaken dan moet u zich stevig laten ondersteunen. Die ondersteuning vindt u bij de griffie. Ik geef u dringend in overweging te zorgen dat de griffie op kwalitatief en kwantitatief het juiste niveau komt. De door u in te stellen werkgeverscommissie voor de griffie zou u die heldere opdracht kunnen geven.

Ik heb gemeend aan deze brief een openbaar karakter te moeten geven. Daarom heb ik deze brief ook gezonden naar het college van Burgemeester en Wethouders en de medewerkers van onze gemeente. Tevens zal de brief op de gemeentelijke website worden geplaatst. Uiteraard ben ik bereid deze brief mondeling toe te lichten.

Ik wens u een goede start en vruchtbare besprekingen toe!

Met vriendelijke groet,

Tjeerd van der Zwan